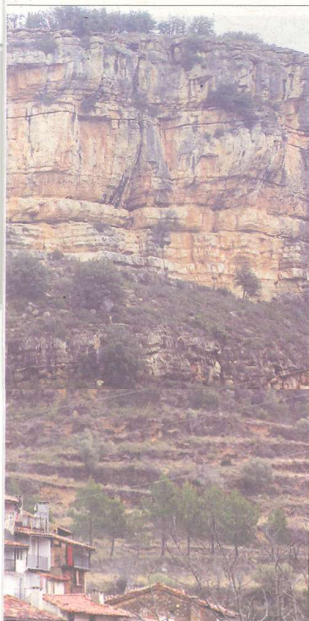

vència

trens o carreteres, entrava a robar a masies i també col·laborava en segrestos que buscaven recompenses econòmiques. Ràpidament es va guanyar un cert respecte entre els altres guerrillers. El fet d'haver viscut tota la vida a la muntanya com a pastora feia que es conegués a la perfecció aquells territoris. A més a més, estava acostumada a viure en condicions extremes.

SOBREVIVRE La seua vida com a maqui quedarà marcada també per dos episodis que evidenciaran, encara més, la batalla per sobreviure que va haver de suportar. L'any 1950, la Pastora i el seu company maqui Francisco Serrano Iranzo deixen l'organització de guerrillers de la qual formaven part, que, amenaçada per l'onada de detencions de la Guàrdia Civil, penjava d'un fil, i comencen a fer la guerra pel seu compte.

Sense cap altra companyia, Durruti i Serrano continuen sabotejant i robant les principals masies del sud de Catalunya i el nord de Castelló. L'any 1954, els dos s'havien marcat un objectiu concret: el xalet de la família

Imatges de la Pastora com a dona i després, convertida en home, segons la imatge de la fitxa policial. / CEDIDES

Nomen, una de les més adinerades de Tortosa. Volien aconseguir una gran quantitat econòmica per marxar a Andorra i després, a França, on viure tranquil·lament, lluny de la persecució a la qual estaven sotmesos dia a dia. Seguint el seu objectiu, una nit d'agost del 1954, la Pastora i Serrano van assaltar la casa dels Nomen a punta de fusell. Van demanar una quantitat pròxima a uns 30.000 euros actuals. Aquesta vegada, el pla no els va sortir bé. Mentre negociaven la quantitat amb la família, un dels fills de la casa els va sorprendre amb una pistola i els va disparar. Els dos bandolers van fugir de la casa, però Francisco Serrano en va resultar greument ferit i va morir hores després als voltants de la casa. La Pastora, després de veure morir el seu company, va escapar. Sol i abatut, fugí de tots i de tot. És aquí on iniciarà un dels episodis més odissèics de la seua història. Des de Tortosa, va caminar fins a la localitat valenciana de Xert, on va decidir instal·lar-se en una cova. S'hi va estar dos anys, del 1954 al 1956, i durant tot aquest temps va sobreviure sol, alimentant-se de bolets o de les hortalisses que robava als horts de la zona. El consell de guerra que van aplicar a la Pastora una vegada detingut n'explicava alguns detalls: "Durante estos dos años no tomó carne ni pan; tomaba algo de vino que robaba en Chert, Vallibona o otros pueblos y decía no servirse ni utilizar a ninguna persona que le ayudara, pues era preferible pasar hambre a enfrentarse a la Guardia Civil, por lo tanto estuvo estos dos años sin hablar con persona alguna; olvidando

el sonido de su voz, la articulación de la misma, perdiendo el hábito y costándole un gran esfuerzo volver a hablar cuando de nuevo se encaminó al Principado de Andorra".

Els ulls de la Pastora es cansen de veure cada dia el mateix cel i, passats aquests dos anys de soledat absoluta, decideix emprendre el camí cap a Andorra. Amb l'objectiu d'arribar a França, es dedica al camp i al contraband de tabac per aconseguir els diners necessaris. Al maig del 1960, un contrabandista conegut

cència i mai va assumir l'autoria de cap matança.

El mateix Calvo Segarra ho recorda: **"Va negar haver matat algú conscientment; això sí, no ho podia assegurar, ja que sí que havia disparat i col·laborat en diversos assassinats"**. Aquells que el van conèixer afirmaven que mai va tindre un caràcter propi d'un assassí. Ho corrobora la seua neboda, que explica que el franquisme va dur a terme un exercici propagandístic que va calumniar el seu oncle. **"El règim va**

bitants de la zona són contraris a aquesta percepció de la Pastora i la titlen de "criminal". És el cas de Josep M. Clemente, que el 2010 assegurava que el 2 de novembre del 1950 la Pastora i el seu inseparable Francisco Serrano van entrar a casa seua i van matar tota la seua família: els seus pares i els dos germans, de 14 i 10 anys. Ell va aconseguir escapar, però 50 anys després els records d'aquella freda nit de novembre encara li provocaven malsons.

L'entrada al maquis, l'acceptació d'un col·lectiu, va ser el seu moment de màxima felicitat

seu el delata i la policia andorrana el deté i el trasllada a Espanya, on la Guàrdia Civil se'n fa càrrec.

CRIMINAL O VÍCTIMA José Calvo Segarra, un dels pocs periodistes que va entrevistar la Pastora, recorda com el règim va celebrar la seua detenció: **"Hemos capturado a la Pastora, la repelente mujer lesbica y sanguinaria con instintos de hiena"**. Va ser empresonat a Tarragona. Elena Solanas lamenta com, fins i tot llavors, la malformació genital li va jugar una última mala passada. **"A la partida de naixement encara figurava com a dona i es va ordenar tancar-la a la presó de dones"**, confessa. A partir d'aquest moment, es va iniciar un procés judicial per condemnar-lo. Va ser declarat culpable de 29 assassinats, sobretot en robatoris i sabotatges. La Pastora sempre va insistir en la seua inno-

fer un esforç per convertir la Pastora en l'enemic públic de la seua zona", afirma Solanas, que creu que l'objectiu era **"emfatitzar la figura de la Guàrdia Civil i del règim com a defensors d'un poble indefens davant les accions d'un sanguinari"**.

Tot i això, encara avui, gairebé vint anys després de la seua mort, parlar de la Pastora genera controvèrsia als pobles del sud de Catalunya i el nord del País Valencià. A Vallibona s'ha creat una associació en record de la seua vida i història. Juanjo Vegué, president de l'organització, assegura que **"la Pastora va ser una víctima més d'una de les èpoques més convulses de la història recent"**. El mateix Vegué apunta que gran part de la localitat recorda amb estima la figura de la Pastora fins al punt que l'estiu passat se li va dedicar un passeig amb el seu nom. No obstant, és conscient que molts ha-

DESPRÉS DE TOT, FLORENCIO La vida de la Pastora acaba amb un final inesperat. Després de complir els anys de condemna, menys dels previstos gràcies al seu bon comportament a presó, va quedar en llibertat el 1977. **"Quan el van alliberar, el meu pare va acollir-lo a casa perquè no tenia on anar"**, revelava a Canal 9 Francisco Vinuesa, fill del funcionari de la presó amb qui la Pastora va engendrar una relació d'amistat. Així, entre l'anonimat i a l'aixopluc de la família Vinuesa, la Pastora va viure els últims anys de la seua vida a Olocau, al Camp de Túria, on va morir el 2004. Elena Solanas desvetlla avui que **"tota la família pensàvem que havia mort i mai ens vam imaginar que el meu oncle hagués viscut tants anys"**. La mateixa Solanas intueix que **"potser li feia por tornar a Vallibona després de tot plegat"**. No obstant, la Pastora sí que trepitjà una última vegada el seu poble natal. Ho va fer per canviar-se el nom de la partida de naixement. Als 76 anys, naixia Florencio Pla Mesguer. ■